EDUSKUNNAN LAKIVALIOKUNNALLE

Asia: Lausunto HE 190/2017 summaaristen riita-asioiden keskittäminen ym.

1. **Summaaristen riita-asioiden sähköinen käsitteleminen kaikissa rakenneuudistuksen jälkeen jäävissä käräjäoikeuksissa: Käräjäoikeuksien yhteistyö, valtakunnallinen toimivalta ja yhteinen ”työpino”.**

   Tavoitteet oikeudenhoidon tehostamisesta ja asiakkaiden yhdenvertaisesta kohtelusta toteutuvat, kun **sähköistä asiointia lisätään.** Jatkossa sähköisiin tietojärjestelmiin on rakennettava samat toiminnot siitä riippumatta, kuinka monessa käräjäoikeudessa summaarisia riita-asioita käsitellään. Olennaista ei ole jatkossa se, missä sähköinen käsittely tapahtuu, vaan se, että **olemassa olevaa ja osaavaa henkilökuntaa sekä rakenneuudistuksen yhteydessä säilytettäviä yksikköjä hyödynnetään mahdollisimman tehokkaasti.**

   - Virkojen ja henkilökunnan siirtämisen sijaan oikeudenhoidon tehokkuus toteutuu, kun kaikkien jäljelle jäävien käräjäoikeuksien toimivalta laajennetaan valtakunnalliseksi sekä muodostetaan kaikista summaarisista asioista yhteinen valtakunnallinen työjono (yhteinen ”säkki”). Näin on **onnistuneesti toimittu jo syyttäjävirastoissa ns. summaaristen sakkoasioiden osalta sekä oikeusaputoimistoissa oikeusapuhakemusten käsittelyn osalta.** Yksittäisten summaaristen riita-asioiden mahdolliset erityispiirteet ja kielikysymykset voidaan tällöin asianmukaisesti ottaa huomioon juttujen poimintakriteereinä yhteisestä ”säkistä”.

   - Sähköisen asioinnin kehittämistä varten perustetun oikeusministeriön AIPA-hanketoimiston mukaan käräjäoikeuksien valtakunnalliselle toimivallalle ja siihen liittyen yhteisen summaaristen riita-asioiden työjonon (”säkin”) perustamiselle **suoraan uuteen AIPA-järjestelmään** ei ole tietojärjestelmästä johtuvia esteitä (AIPA-hanketoimiston lausunto 10.3.2017).

   - Käräjäoikeuksien valtakunnallinen toimivalta ratkaisee myös esitykseen mahdollisesti liittyvät oikeudelliset ongelmat. **Sähköinen asiointi ja kaikkien käräjäoikeuksien yhteistyö myös työpinon muodossa edistää pyrkimystä yhtenäisiin käsittelyaikoihin ja yhteisiin käytäntöihin.** Samalla turvattaan rakenneuudistuksen yhteydessä säilyvien käräjäoikeuksien tehokas hyödyntäminen, vältytään tarpeettomalta virkojen ja henkilökunnan siirtämiseltä sekä mahdolliselta uuden henkilökunnan rekrytoinnilta ja kouluttamiselta. **Yhteinen työpino antaa parhaat mahdollisuudet reagoida myös asiamäärien mahdollisiin muutoksiin sekä virastokohtaisiin häiriötilanteisiin.**

2. **Summaaristen riita-asioiden käsitteleminen jatkossakin Kainuun käräjäoikeudessa**

   Hallituksen esityksen tavoitteiden toteutuminen joka tapauksessa edellyttää, että summaarisia riita-asioita käsitellään jatkossakin Kainuun käräjäoikeudessa.

   - Hallituksen esityksen mukaan uudistuksen on oltava johdonmukainen toteutetun verkostouudistuksen kanssa (HE s. 40). Käräjäoikeusverkostouudistuksessa vähennetään käräjäoikeuksien määrää riittävästi. Uudistuksessa Kainuun käräjäoikeus päätettiin säilyttää itsenäisenä tuomioistuinyksikkönä. Uudistus perustui muun ohella maakuntajakoon. **Jatkossa jäljelle jäävien käräjäoikeuksien rakenteita (toimitilat, laitteet ja osaava henkilökunta) on perusteltua hyödyntää mahdollisimman tehokkaasti.**

- Summaaristen riita-asioiden siirtäminen pois Kainuun käräjäoikeudesta tarkoittaisi sen keskeisen asiaryhmän ja käytännössä lähes kaikkien maksutulojen menettämistä. Vuonna 2017 vireille tuli yhteensä noin 6.500 asiaa, joista summaarisia riita-asioita oli noin 4.800. Maksutulot ovat noin 400.000 euroa vuodessa. Tällaiset muutokset eivät ole johdonmukaisia verkostouudistuksen kanssa. Päinvastoin. Rakenneuudistuksen tarkoituksena oli, että **jäljelle jäävien käräjäoikeuksien toimintaa kehitetään ja tuetaan.**

- Kainuun käräjäoikeuden käsittelyaika summaarisissa riita-asioissa oli valtakunnan lyhyin (HE s. 7, vuonna 2017 vain 1,2 kuukautta). Kun suhteutetaan asioiden lukumäärä käsittelijöiden lukumäärään, Kainuun käräjäoikeuden tehokkuus on valtakunnan huippua (HE s. 8, vuonna 2017 yhteensä 4.564 asian ratkaisuun osallistui 1,8 kansliahenkilöä). Ratkaisujen laadusta on asianmukaisesti huolehdittu riittävällä ohjeistuksella ja koulutuksella. **Summaaristen asioiden käsittelyn jatkuminen Kainuun käräjäoikeudessa turvaa siten näiden asioiden käsittelyn nopeuden, taloudellisuuden ja laadun.**

- Hallituksen esityksen hyväksyminen voisi Kainuun käräjäoikeuden osalta tarkoittaa, että summaarisia riita-asioita käsittelevien henkilöiden työ ei enää jatkuisi. Lisäksi jäisi tyhjää toimitilaa ja ylimääräisiä laitteita. Samanaikaisesti toisiin käräjäoikeuksiin jouduttaisiin rekrytoimaan ja kouluttamaan uutta henkilökuntaa sekä rakentamaan uutta toimitilaa. Tällainen ei olisi omiaan lisäämään oikeudenhoidon tehokkuutta. Päinvastoin.

3. Summaaristen riita-asioiden keskittäminen Kainuun käräjäoikeuteen

Mikäli summaarisia riita-asioita vielä kuitenkin halutaan keskittää, niitä tulee keskittää Kainuun käräjäoikeuteen.

- **Keskittämällä summaarisia riita-asioita Kainuun käräjäoikeuteen käsittely tapahtuisi jatkossakin käräjäoikeudessa, jossa käsittely on jo nyt laadukasta, tehokasta ja nopeaa.** Käsittelyn tehokkuus huomioon ottaen tarve siirtää virkoja Kainuuseen olisi hyvin vähäinen. Tällainen ratkaisu ei edellyttäisi toimitilamuutoksia. Nykyisiin käräjäoikeuden tiloihin mahtuu tarvittaessa lisää henkilökuntaa. Samalla tulisi asianmukaisesti otettua huomioon käräjäoikeusverkostouudistus. Asioiden keskittäminen Kainuun käräjäoikeuteen sisältyi alun perin työryhmän esitykseen (OMML 12/2017).

- Perusteena keskittää summaariset asiat Kainuun sijasta Lapin käräjäoikeuteen on vedottu lähinnä saamelaisten kielellisiin oikeuksiin. Lapin käräjäoikeudesta saadun tiedon mukaan vuonna 2017 Lapin käräjäoikeuteen ei tullut yhtään saamenkielistä hakemusta. Kukaan äidinkielenään saamea puhuvista ei ilmoittanut haluavansa asiakirjoja saamen kielellä. Mikäli Kainuun käräjäoikeuden asiakas jatkossa ilmoittaisi, että hänen äidinkieli on saame ja hän haluaa käyttää äidinkieltään, hänen palvelut voidaan asianmukaisesti turvata Kainuun käräjäoikeudessa tulkkaus- ja käännöspalveluilla. Käännös- ja tulkkauspalvelujen käyttö on arkipäivää kaikissa käräjäoikeuksissa. Yksi mahdollisuus olisi keskittää summaariset riita-asiat Rovaniemen hovioikeuspiirissä Lapin ja Kainuun käräjäoikeuksiin.

Kajaanissa maaliskuun 5. päivänä 2018.

Pekka Määttä

Laamanni, Kainuun käräjäoikeus